

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1983/12
Karar Sayısı : 1984/5
Karar Günü : 27/3/1984
R.G. Tarih-Sayı :07.08.1984-18482

İtiraz Yoluna Başvuran : Bursa İş Mahkemesi

İtirazın Konusu : 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 20. ve 70. maddelerinin Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılığı iddiası ile iptal edilmeleri istemine ilişkindir.

I - OLAY :

4/5/1974 günü Lüleburgaz'dan Bursa'ya gelmekte olan bir otomobil, hatalı sollama nedeniyle karşı yönden gelen diğer bir otomobille çarpışmış ve bu olayda Bursa'ya gelmekte olan aracın şoförü ile aynı araçtaki sigortalı bir kişi ölmüştür. Bağ - Kur, trafik kazasını "iş kazası olarak nitelendirmiş ve sigortalının mirasçısına 167.689,95 lira ödenmiştir.

Bilirkişi raporuna göre araçların şoförlerinden biri 5/8, diğeri de 3/8 oranında kusurlu bulunmuştur.

Bağ - Kur, 1479 sayılı Kanunun 63. maddesi uyarınca, sigortalının mirasçısına ödediği parayı tahsil etmek amacıyla, trafik kazasına kusurları ile sebebiyet veren ölen sigortalının da içerisinde bulunduğu otomobilin sahibi ve şoförü olan kişinin mirasçıları ile karşı taraftan gelen otomobilin şoförü ve ayrıca aracın sahibine karşı 23/1/1979 günlü rücuen tazminat davası açmış ve 16769995 liranın davalılardan müteselsilen tahsilini talep etmiştir.

Kimi davalıların vekili tarafından verilen tarihsiz cevap layihasında ve 25/9/1981 günlü esasa ilişkin savunma dilekçesinde, yukarıda sözü edilen olayın bir trafik kazası olduğu, 6085 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 50. maddesinde tazminat davaları iki yıllık bir zamanaşımına bağlı tutulmuş iken 1479 sayılı Kanunun 70/2. maddesinde on yıllık zamanaşımının kabul edilmiş olmasının Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu ileri sürülmüş; 29/6/1982 günlü oturumda da aynı iddiayı yineledikten sonra 1479 sayılı Kanunun Bağ - Kur'u harçtan bağışık tutan 20. maddesi "Anayasa'ya aykırı ise de bunun mahkemece re'sen nazara alınması lazımdır" denilmiştir.

Aynı oturumda, mahkeme, 1479 sayılı Kanunun 20. maddesini Anayasa'ya aykırı görmüş 70. maddesi hakkındaki iddiayı da ciddi bulmuş ve bu maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına karar vermiştir.

III - METİNLER :

A) İptali istenen Kanun maddeleri :

1 - 2/9/1971 günlü, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun iptali istenilen hükmü de içeren 20. maddesi şöyledir :

"Madde 20 - a) Bu Kanunun 15 ve 16. maddelerinde yazılı kaynaklardan elde olunan gelirler ve primlerle,

b) Kurumca sigortalılara ve bu Kanuna göre hak sahibi sayılan kimselere verilen ödenekler ve yapılan yardımlar,

c) Kuruma ait taşınmaz mallardan hizmete tahsis olanlarla,

ç) Kurum tarafından açılan davalar ve icra kovuşturmaları;

d) Kurumca yapılan bütün işlemler ve bu işlemler için ilgililere verilmesi veya bunlar dan alınması gereken yazı ve belgeler ve bunların suretleri, her türlü vergi, resim ve harçtan bağıştır."

2 - Aynı Yasanın 19/4/1979 günlü, 2229 sayılı Kanunla değişik 70. maddesi şöyledir :

"Madde 70 - Bu Kanunun uygulanmasından doğan uyuşmazlıklar, yetkili iş mahkemelerinde veya bu davalara bakmakla görevli mahkemelerde görülür. Bu Kanuna dayanılarak Kurumca açılacak tazminat ve rücu davaları ile prim alacakları davaları on yıllık zamanaşımına tabidir."

B) Dayanılan Anayasa maddesi :

"Madde 10 - Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefinanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadır."

IV - İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İctüzüğünün 15. maddesi uyarınca Ahmet H. Boyacıoğlu, H. Semih Özmert, Necdet Darıcıoğlu, Nahit Saçlıoğlu, Hüseyin Karamüstantikoğlu, Kenan Terzioğlu, Yılmaz Aliefendioğlu, Yekta Güngör Özden, Orhan Onar, Muammer Turan, Mehmet Çınarlı, Selahattin Metin, Servet Tüzün, Mahmut C. Cuhruk ve O. Mikdat Kılıç'ın katılmalarıyla 8/12/1983 gününde yapılan ilk inceleme toplantısında "dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, sınırlama sorununun esas inceleme sırasında ele alınarak karara bağlanmasına" oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ :

İşin esasına ilişkin rapor, Bursa İş Mahkemesinin başvurma kararı ve ekleri, Anayasa'ya aykırılığı ileri sürülen kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralı, bunlarla ilgili gerekçeler ve öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

Anayasa'ya aykırılık itirazının esasına geçilmeden önce, itirazın sınırlandırılması önsorununun incelenmesi gerekmektedir.

İşin ilk inceleme evresinde, itirazın sınırlandırılması sorununun esas ile birlikte incelenmesine karar verilmiştir.

İtiraz yoluna başvuran mahkeme 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun 20. ve 70. maddelerinin Anayasa'ya aykırılığından söz ederek bu konuda bir karar verilmesini istemiştir.

Anayasa'nın 152. ve Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanunu'nun 28. maddeleri uyarınca mahkeme, Anayasa Mahkemesine ancak elindeki davada uygulanacak olan kanun hükmünün iptal edilmesi için başvurabilir. Bu nedenlerle esasın incelenmesinin 1479 sayılı Kanunun 20. ve 70. maddelerinin davada uygulanacak hükümleri ile sınırlı olarak yapılması gerekmektedir.

Sözü edilen 20. maddede, Kuruma tanınan vergi, resim, harç bağışıklığı düzenlenmiş ve (ç) bendinde de : Kurum tarafından açılan davalar ve icra kovuşturmalarının her türlü vergi, resim ve harçtan bağışık olduğu hükmüne yer verilmiştir. Ortada bir icra kovuşturması değil, bir dava var olduğundan esas hakkındaki incelemenin 20. maddenin (ç) bendinin Kurum tarafından açılan davaları harçtan bağışık tutan kuralıyla sınırlı olarak yapılmalıdır.

Öte yandan, aynı Kanunun 70. maddesi üç fıkrayı içermektedir. Birinci fıkra ile üçüncü fıkraların itiraz konusuyla bir ilgisi yoktur. İkinci fıkrada "Bu Kanuna dayanılarak Kurumca açılacak tazminat ve rücu davaları ile prim alacakları on yıllık zamanaşımına tabidir" hükmünü öngörmüştür. Bu fıkra, tazminat ve rücu davaları ile prim alacakları davalarını kapsamaktadır. Mahkemenin önünde bir rücu davası bulunduğundan esas hakkındaki inceleme, 70. maddenin ikinci fıkrasındaki bu Kanuna dayanılarak Kurumca açılacak rücu davalarını on yıllık zamanaşımına tabi tutan kural ile sınırlı olarak yapılmalıdır.

1 - 1479 sayılı Yasanın 20. maddesinin (ç) bendindeki Bağ - Kur tarafından açılan, davaları harçtan bağışık tutan kuralın Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu iddiası :

Mahkeme, Bağ - Kur ile SSK'nun aynı gaye için çalıştıklarını belirterek bu kurumlardan birisi harç ödemekte iken diğerinin ödememesini eşitlik ilkesine aykırı saymaktadır.

Anayasa'nın 10. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir, ikinci fıkrasında, "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz" kuralları ile Kanun önünde eşitlik ilkesi açıklanmıştır.

Anayasa Mahkemesinin birçok kararında da belirtildiği gibi, 10. maddenin ikinci fıkrası, bir tek kişiye veya birtakım topluluklara aynı durumda bulunan yurttaşlardan daha çok veya geniş hak ve yetkiler tanımak yoluyla, yasa önünde eşitlik ilkesinin çiğnenmesini yasak etmekle, birinci fıkra kuralını başka bir yönden açıklamıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki, kanun önünde eşitlik, bütün yurttaşların hepsinin her yönden aynı kurallara bağlı tutulmaları demek değildir. Bir takım yurttaşların başka kurallara bağlı tutulmaları haklı bir nedene dayanmakta ise, böyle bir durumda, kanun önünde eşitlik ilkesinin çiğnenmiş olmasından söz edilemez.

Bağ - Kur, serbest meslek sahiplerinin bir takım mesleki ve sosyal risklere karşı sosyal güvenliklerini sağlamak amacıyla kurulmuştur. 1479 sayılı Yasanın 1. maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca, Kurum bu Kanun ile özel hukuk hükümlerine bağlı; maliye idari yönden özerk bir kamu tüzelkişisidir. Bağ - Kur, T. C. Emekli Sandığı'ndan ve SSK'dan ayrı ve farklı olarak, Devletten veya işverenden alınan karşılıklardan mahrum bulunan, sigortalılarının ödedikleri primle yaşayan bir kuruluştur. Öteki sosyal güvenlik kurumları kapsamı dışında kalan ve herhangi bir işverene hizmet akdi ile bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına çalışan esnaf ve sanatkarlar ile diğer bağımsız çalışanlar bu kurumun sigortalısı sayılmışlardır.

Sosyal Sigortalar Kurumu, sigortalı işçilerin ve işverenlerin ödedikleri primlerle finanse edilen bir kurumdur.

Her iki kurum, sosyal sigorta yöntemini uygulamakta ise de faaliyet konuları, gelişme durumu, gelir düzeyi ve kaynağı yönlerinden tam bir ayniyet olmadığı ortadadır.

Yasa Koyucu Anayasa ilkelerine aykırı olmamak üzere ülkenin ve toplumun gerek ve gerçekleri uyarınca kimlerin, hangi kurum ve kuruluşların harçtan bağışık tutulacağını serbestçe takdir edebileceğini kabul etmek yerinde olur. Çünkü bu gerek ve zorunlulukları en iyi bilecek durumda olan Yasa Koyucudur. İtiraz konusu kural, ile yapılmış olan da budur. Bağ - Kur'un mali ve gelir durumu gözönünde tutularak, özellikle gelişme safhasında harçtan bağışık tutulmuştur. Yasa Koyucu takdirini bu yönde kullanmıştır.

Açıklanan nedenlerle Sosyal Sigortalar Kurumunca açılan davalardan harç alınmasına rağmen, Bağ - Kur'u böyle bir harçtan bağışık tutan itiraz konusu madde hükmünde, Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

Kaldığı, 28/7/1983 günlü, 2868 sayılı Yasa ile 9/7/1945 günlü, 4792 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun 24. maddesi değiştirilerek "Kurum tarafından açılan ve Kurumun taraf olduğu davalar ve icra kovuşturmaları ile ilanlar"ın her türlü vergi, resim ve harçtan muaf olduğu hükmü getirilmiştir.

Sonuç olarak, 1479 sayılı Kanunun 20. maddesinin, Bağ Kur tarafından açılan davaları harçtan bağışık tutan hükmüne ilişkin itirazın reddi gerekir.

2) 1479 sayılı Yasanın 19/4/1979 günlü, 2229 sayılı Yasanın 27. maddesiyle değişik 70. maddesindeki; Bağ - Kur'un açacağı rücu davalarının on yıllık zamanaşımına; tabi tutan hükmün Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu savının incelenmesi :

İtiraz eden mahkeme, sözü edilen kuralın Anayasa'ya aykırılığının gerekçesi olarak "...Borçlar Kanunu'nda belirtilen müruru zamanlardan ayrı olarak 1479 sayılı Kanunun 70. maddesinde on yıllık bir zamanaşımı süresi tanımak dahi Anayasa'nın eşitlik ilkesine uygun düşmemektedir." demektedir.

Bilindiği gibi, zamanaşımı, alacak hakkının, belli bir süre kullanılmaması nedeniyle "dava. edilebilmem niteliğinden yoksun kalmasını ifade eder. Şu halde zamanaşımı alacak hakkına son vermekte, onu sadece eksik bir borç durumuna sokmaktadır.

Zamanaşımı, hukuki düzende sağladığı, kararlılık ve güven dolayısıyla çok eski zamandan beri benimsenmiş ve her Devletin hukukunda yer almıştır. Anayasamız zamanaşımı konusuna değinmemiştir. Şu halde, kendisine bırakılan bu konuyu Kanun Koyucu düzenlerken hukukun genel esaslarına bağlı kalacağı şüphesizdir. Kanun Koyucu zamanaşımının amacını

gözönünde tutarak olayın niteliğine ve önemi ile borçlu ve alacaklıların durumuna göre uygun göreceği zamanaşımı sürelerini öngörebilir. Mevzuatımızda genel olarak, zamanaşımaları saptamakla birlikte özel haller için daha uzun ya da daha kısa zamanaşımaları tayin edilmiştir.

Bu nedenle Yasa Koyucu, her yerde şubesi bulunmadığını, işlerin genellikle merkezden izlenmesi zorunluluğunu da gözönünde tutarak, esasen tek kaynaklı bir gelir sistemine dayanan Kurumun alacaklarının zamanaşımına uğramasını istememiş ve bunlar için, "zarara ve failine ıttıla ile "zararı doğuran fiilin vukuu ayırımını yapmadan olağan zamanaşımı süresi olan on yılı kabul etmeyi uygun görmüştür. Yasa Koyucu, SSK. tarafından açılacak rücu davaları için böyle bir "özel zamanaşımı süresi" kabul etmeye gerek görmemiştir.

Açıklanan nedenlerle 1479 sayılı Yasanın değişik 70. maddesindeki Bağ-Kur'un açacağı rücu davalarını on yıllık zamanaşımına tabi tutan hükmün Anayasa'ya aykırı bir yönü bulunmadığından bu konudaki itirazın da reddi gerekir.

SONUÇ :

Anayasa'ya uygunluk denetiminin, 2/9/1971 günlü, 1479 sayılı Esnaf ve Sanatkarlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu'nun 20. maddesinin (ç) bendi hükmünün Bağ - Kur tarafından açılacak davalar harçtan bağışık tutan ve aynı Kanunun 19/4/1979 günlü, 2229 sayılı Kanunun 27. maddesiyle değişik 70. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, Bağ - Kur tarafından bu Kanuna dayanarak açılacak rücu davalarını on yıllık zamanaşımına tabi tutan kurallarıyla sınırlı olarak yapılmasına ve bu hükümlerin Anayasa'ya aykırı bulunmadığına ve itirazın reddine 27/3/1984 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan	Üye	Üye
Ahmet H. Boyacıoğlu	H. Semih Özmert	Necdet Darıcıoğlu
Üye	Üye	Üye
Hüseyin Karamüstantıkoğlu	Kenan Terzioğlu	Yılmaz Aliefendioğlu
Üye	Üye	Üye
Yekta Güngör Özden	Orhan Onar	Muammer Turan
Üye	Üye	Üye
Mehmet Çınarlı	Selahattin Metin	Servet Tüzün
Üye	Üye	Üye
Mahmut C. Cuhruk	Osman Mikdat Kılıç	Mithat Özok